

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vita Venerabilis Arnesti, (vulgò Ernesti) Primi Archiepiscopi Pragensis

Balbín, Bohuslav

Pragæ, 1664

Arnestus Boleslaviensem Caroli Foundationem confirmat; notissimum Bohemis ad S. Wenceslaum Martyrem hymnum componit; author est novarum nuptiarum Carolo; Romam proficiscitur; grave periculum in reditu ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-42763

in Monasterio Orbamensi. Item S. Iustini Martyris Antistodrensis Reliquias, quas idem Imp. Carolus precibus infimis obtinuit in Monasterio Corwama. Item S. Kiliani Iipfana, quæ obtinuit in civitate Nürembergensi, Diœcesis Bambergensis, & decoratas auro & argento donavit Ecclesiæ suæ Pragensi.

Hucusq; ex Martyrologio S. Ecclesiæ Pragensis excerpta de Sanctorum Reliquiis.

Arnestus Boleslaviensem Caroli Foundationem confirmat; notissimum Bohemis ad S. Wenceslaum Martyrem hymnum componit; author est novarum nuptiarum Carolo; Romam proficiscitur; grave periculum in reditu à Gambacurtis subit.

CAPUT XIV.

Arnestus S.
Martyris
Wenceslai
studiosissimus,
Vide supra l. 1. c. 12.
& l. 2. c. 6.

Maget A. 1351.

Carolus Romanorum Rex nullum faciebat finem Pietatis, Arnesto curas Principis moderante, & ad quendam operum æternitatem incitante. Miraculis ad D. Wenceslai Sacrum Tumulum in dies crescentibus, venit utriusque in mentem, Boleslaviam veterem, in qua Civitate fraternam manu Princeps sanctus ceciderat, eoque ipso in loco, qui sanguinem Martyris fluentem vulneribus exceperat, perpetuum & opimum sacerdotium, sacrificio quotidie cum cantu Musico peragendo, fundare; eam foundationem Arnestus litteris suis, quibus latè in S. Wenceslai laudes excurrit, ad perpetuam rei memoriam confirmavit.

firmavit; additum est Corollarium Civitatis honori, ut novis mœnibus ad gratiam cingeretur. Erat *Arnestus*, ut antè narravi, *S. Wenceslao* deditissimus; itaque ad eum honorandum nobilem illum, & totâ Bohemiâ decantatum hymnum (ut *Cuthenus* historicus Hageko vetustior, testatur) cujus initium est: *Sancte Wenceslæe*, à se compositum, in vulgus Bohemicum Musicæ amantissimum aptissimumque sparfit, & Indulgentijs quadraginta dierum, oblati populum ad discendum invitavit. Hujus hymni maximus hodiè que per Bohemiam usus est, eumque quasi uno ore canit *vetus Bohemia*. Scimus Ferdinandum III. Aug. memoriæ Musicæ peritissimum, & amantissimum Principem, hâc cantione mirificè oblectari solitum, sæpe laudasse eos, quibus conceptus est hymnus modulos, licet à sæculi nostri auribus multùm alienos! Hymnus ipse ex Bohemico translatus, sed amissâ totâ, ut fit gentili gratiâ, sic habet:

Sancte Wenceslæe

O Dux terre Bohemæ!

Princeps Noster! ora DEVM, Spiritum Sanctum!

Kyrie eleison.

Aula Cæli pulchra est!

Beatus, qui ingressus est!

Vitam æternam, ignem lucentem, Spiritum Sanctum,

Christe eleison.

(videbit)

Opem tuam invocamus,

Tu nostri miserere!

Mæstos solare, mala cuncta pelle, S. Wenceslæe!

Kyrie eleison!

Plures hodie versus sunt, sed eos Catholici postea, Hussiticis temporibus, adjecerunt, quibus nè Bohemia tot hostibus cincta periret, orabant, & orant etiamnum. Vide mihi verò, quàm paucis verbis, omnem antiquæ Pietatis dulcèmq; illum sensum *Arnestus* expresserit! Sub hæc tempora *Tachoviensi* Monasterio *Carmelitanis* Patribus, & *Carloviensi* Pragæ *Canonicis S. Augustini Regularibus* inductis, initium datum, *Arnesto* suo more præsentè, & pripium lapidem consecrante.

Anno

l. s. C. 13. &
l. s. C. 1.

Hymnus de
S. VVence-
slao perbre-
vis, sed dul-
cedine plo-
nissimus.

Wegwode.

Dvorstov.

Hagek A. 1552.

Hagek. A. 1351.

Augustinus
Moravus in
Ioanne Episcopo
Olomucensi 23.
& 24.Pontanus in
Ioanne Archi-
episcopo.Ioannes de
Wlasyum æ-
mulus Arne-
sti virtutum.Dubrav. l. 22.
hist. Bohem.Alij, ut Ha-
gek & Cromer-
us Bernardi
filiam. Vide
Henelium in
Silesiogr. C. 7.
Schickfus. An-
nal. Siles. l. 1.
C. 32.Arnestus Ro-
mam profi-
ciscitur ad
Caroli coro-
nationem
Romanam.Historia Sed-
lecensis f. 29.
Genebrardus
Onuphr. Cia-
cion. in Vitis
Pontificum.Reynald. in
Annal. Eccl.
A. 1354. N. 5.

Anno sequenti 1351. *Ioannes* Episcopus Olomucensis *Wenceslai* Bohemæ Regis filius excessit è vita, conditus in Parthenone Pustimirzensi, quem *S. Scholastica* Virginibus excitarat. Illustris sanguine, & Religione Pontifex; in ejus locum *Ioannes Occko de Wlasyum* Regi Carolo à Secretis ascendit, ab *Arnesto* in Templo S. Viti in Episcopum consecratus, fuit hic *Iannes Arnesti* virtutum æmulus, ac deinde in dignitate Archiepiscopali successor, & *Cardinalis*, cui *DEI* Mater visendam se aliquando præbuit amabili vultu, ejusque merita dilaudavit.

Anno 1353. *Carolus* Rex Romanorum, & Bohemæ, *Viduus* (nam *Anna* Palatini ad Rhenum filia, superiore anno obierat) *Arnesti Archiepiscopi* (ut Dubravius loquitur) auspicijs, tertiam Conjugem eidem *Annam*, Henrici Suidnicensis Principis filiam ducit, quibus nuptijs omne bellorum in Silesia semen extinctum, & Principatus ille Regno Bohemæ in perpetuum est adjunctus.

Secuta est A. 1354. *Arnesti* cum *Carolo Romano* profectio, nam is ad Coronas Imperij omnes capellandas animum adjece- rat: Rex Romanorum electus quidem, & *Bonna* coronatus erat, sed restabat *ferrea* Mediolanensis, *auræa* Romana (res illis sæculis magnâ semper ambitione Cæsarum quæsitæ) suspicio est ex vetusto Codice M. S. concepta, *Arnestum* in Legatione *Avenionum* præmissum *Caroli* consilium Pontifici aperuisse, ab eoque corona- tionem impetrâsse. Jam enim *Aula* Pontificis nonnullam muta- tionem subierat: *Clemente VI.* professo illo Bohemorum Patre sanctissimè mortuo, cui superiore anno successus est *Innocentius VI.* qui etsi *Carolo* studere videbatur, non tamen studia Pontificis prio- ris æquabat. Ergo instructo ex Germanis, Bohemis, Moravisque exercitu, dissimulato consilio, quasi in bellum proficisceretur *Ca- rolus*, autumno anni 1354: in Bavariam primùm, mox longiùs in Lombardiam, ipsùmque *Mediolanum* pervenit. Magnum *Carolus* ex Imperio terrisque suis Procerum numerum trahebat; hos inter *Arnestus* à Principis latere nusquam discedens. Illud permirum: cum tantis ad eam profectionem pecunijs *Rex Roma- nus* egeret, non permisuisse, & sollicitasse Regna, sed contentum

Impe-

Imperij, quod offerebatur, viatico, de suo reliquum addidisse, tantoque silentio è Bohemia abijisse, ut multos fefellerit. Ex ijs *Pragenses*, cum serò tandem ad *Coronationem* Regem abijisse intellexissent, nè postremi in officio viderentur, subito *Cataphractos* centum Equos, & Equites, sagulis è serico splendentibus superbè ornatos, ac (nè *Cæsari* graves essent) de suo semper victuros in *Italiam* usque miserunt. Civitatis universæ officium privatus homo, quod mirère, superavit: *Nicolaus* quidam à *Rubro Leone Civis Pragensis* Regi suo centum & viginti *cataphractos* ad bellum & *Pacis* decus, pulcherrimè armatos & instructos, itidem suo are victuros, *Mediolanum* adduxit. Longum esset, ac fortassis extra propositum, reliqua memorare, brevissimè absolvam: *Trium Sanctissimorum Regum* die, *Carolus* à *Mediolanensi Archiepiscopo ferreà coronâ*, magnâ certantis populi lætitiâ *Rex Romanorum*, apud *Ambrosianos* salutatur; deinde *Pisas* transijt, atque in agro *Parmensi* (ubi *Collegiatam Ecclesiam* sub *Archiepiscopi Pragensis* jurisdictione fundavit) aliquantum confedit. Jam *Romam* ad præstitutum *Coronationis* tempus *Carolus* vocabatur, raptòq; exercitu contendebat ad *Urbem*, multoque occursum *Procerum Romanorum* cœperat adorari. Accedit *Arnestus*, petitòque secreto: adfero, inquit, consilium *Rex optime*, quò ut nunc *humanitate tuâ homines*, sic *humilitate DEÏM & Calites* capere possis, atq; in brevi *Imperator Romanorum Coronam gemmeam, & auream*, sic in cælo stellis, aternâq; gloriâ illustratam obtineas, & *Regnum utrumq;* tibi confirmes; verissimè enim *divino ore dictum est*: qui se humiliat exaltabitur. *Vtrumne Rex piissime non occursum animo, supremâ hanc Christo patienti hebdomadam esse, quâ ipse bajulans sibi crucem summo & dolore & contemptu exijt in eum, qui dicitur Calvaria locum? & his tu diebus, hâc gloriâ, hoc exercitu, hâc pompâ Christum ad crucem properantem imitabere?* Velut fulmine ictus *Carolus*, jubet statim exercitum consistere, & castris locatis quiescere; ipse vitatis obvijs ex conspectu amittitur, & cum *Arnesto* suo, paucisque comitibus, peregrinorum habitu indutus, *Romam* ingreditur. Tantùm una *Arnesti* vox apud *Carolum* potuit! triduo præpè per summam

Amor Pra-
gensis Urbis
erga Regem
suum.

Mediolanè
Carolus co-
ronatur.

Raynald. To.
XVI.

Anno 1355.
Rebdorff. in
Annal.

Alb. Argent.
in Chronolog.
Hagek & alij
Boh. historico.

Carolus Ar-
nesti confi-
lio memora-
bile Christi-
anæ Virtutis
facinus edit.
& Christum
Crucè bajul-
antem Ro-
mæ imitatur.

Raynaldus
magno comi-
tatu sacra
loca visitasse
scripsit.

Coronatio
Romana Ca-
puli IV.

Hagek Sabbato
sancto in-
gressum in Ur-
bem narrat, a-
lij die Pascha-
tus ut Raynald.
et plurims alij
eod. ca citati
A. 335. N. 3.
Hagek. l. cit.

Periculum
grave Caro-
li & Arnesti
in Vrbe Pisis.

Dubrav. l. 22.
hist. Bohem.

l. 2. c. 10. in
fine.

Incendium à
conjuratis
in Caesaris
hospitio ex-
sitatum.

humilitatem exacto, Sanctorum Templis omnibus, eorumque sacris corporibus, ac praesertim sepulchris (quae per id tempus Christo Domino Christiana Pietas exstruit) viscatis, magnà vi lacrymarum profusâ, tam humili vultu, ut neque à suis Bohemis, ut narrat Hagecius, agnosceretur, ad exercitum redit, & sacro Paschatis die summâ pompâ & gloriâ in Urbem ingreditur. Coronatio celebrata, in qua Arnesti vexillum Equus dimidius, cum vexillis caeterorum Imperij & Bohemiae Procerum, portabatur. Omitto alia ab historicis pridem commemorata, quae vix ad Arnestum (nisi quod is consilio Caesarem regebat) possunt pertinere. Etiam illud omissem libenter (quod sequitur) nisi Casari structae insidiae ad Arnestum quoque pervenissent, & forsitan Pij Praefulis precibus, ac pietate periculum Caesar evasit; nè narratio longa sit, Dubravij Episcopi verba adducam: *Carolus Roma coronatus, Pontificii auctoritate (quae Ursinorum, & Columnensium factionibus prostrata jacebat) denuo stabilita, & Romanis quibusdam, qui mutare Dominos cupiebant, stratagemate (quod antè narraveram) elusis & domitis, copias omnes, pauculis Bohemis & Moravis recentis, dimittit. Magnis statim precibus à Francisco, cui Gambascorta nomen ex familia Pisanorum validissima, rogatur, ut Pisas, ad diverticulum sibi notum, & nuper haud ingratum, divertat. Nihil mali suspiciens remeant, & in domo Praetoria publico hospitio accipitur; cum summâ eorum, qui cum Francisco conspiraverant, perfidiâ (quâ mox ad opprimendum Caesarem hospitem usi sunt) primò ignem multâ nocte Praetorio subderunt, cujus magnitudine propè fuit, ut Caesar cum Anna Coniuge ambureretur; opportunè regie custodia assueti, ambos penè seminudos subductos in altum securiorum deduxerunt. Nocturnâ fraude non succedente, postea statim luce palam cum armatis in forum descendunt, & ad popularem tumultum concitandum exclamant: Caesarem non ut hospitem, sed ut manifestum incendiarium Urbem subijisse, ut illam combustam Florentinis hostibus tradat, si ipsi tempus tradendi illum non acceperint. Disclusis ponte fluminis hospitij Bohemi & Moravi, qui cum Caesare venerant, tenebantur, eaque res longè maximam dimicatio-*

nem

nem attulit, dum Pisani transitum Pontis Bojemis prohibere, & illi vicissim illum vi superare conantur, ut Domino & Regi suo obsidione in hospitio Joannis Episcopi Olomucensis (quò Arnestus quoque Archiepiscopus confugerat) laboranti succurrant. Pro Pisanis multitudo erat, sed incomposita & inordinata; at Bobemis quantum de numero detrahebatur, tantum animi virtus, nobilitasque & usus militia supplebat (major enim illorum pars ex Proceribus, & Equestri Ordine constabat) equestri denique procellâ victoria parva est, Pisanorum multo sanguine ex utraque parte cadentium, antequam Franciscus caperetur, & eo capto, ceteri per tecta & Tempia dissiparentur, vetante Casare dissipatos insequi, sed confestim Franciscus torqueri jussu, ut conscios ederet, atque auctores tanti sceleris proderet. Auctores Florentinos nominavit, ac satis multos conscios; sed de sex tantum Gambacurtis supplicium sumtum, reliquis vita condonata non gratuita, sed pro auro presenti, ex quo militibus donativum distribuit, cum antea Czenkenem Lippensem, Henricum Hradecensem, seu de Nova Domo, Benedictum Colovratum, Proceres Bobemos, mox item Moravos Zdenkonem, & Benedictum Lomnicos, Smilonem Dubravicium, Vilhelmum Gemnicium, baltheo militari cinxisset, torquibusque aureis adornasset.

Hæc Dubravius. Sed multò diligentius eam conjurationem Pisanorum describit Hagecius, nuperque æri incisam Praga vidimus, in quo tumultu SS. Virgo & Martyr Catharina, perpetua Cæsaris Caroli Patrona, coelitus opem tulit, quam spectabilem stare ante se, & gladium mirâ ferri luce vibrantem, atque illi præcipue ex conjuratis sese opponentem, qui ipsum Cæsarem interficiendum susceperat, vidit; rem, ut gesta est, ipse Carolus gratè referre solebat, eaque de causa decreto sanxit Arnestus, ut ea dies ob Regem servatum, totâ Bohemiâ celebraretur, quod ad hoc tempus religiose præstatur.

Redijt salvis omnibus suis Casar, unâque Archiepiscopus, cui sacrarum Reliquiarum curam hoc itinere demandarat Imperator. Vehebat enim in Bohemiam magnifico in curru S. Viti corpus, quod per Legatum Arnesti Fratrem germanum, Bohuslaum

Cæsar cum Arnesto & Joanne Episcopo Olomucensi Pisis obsidetur.

Hagek A. 1359.

S. Catharinæ Cæsarem in hoc periculo protexit.

Festus dies ab Arnesto statutus, quo die periculû Cæsar evasit, videl. festum S. Catharinæ

S. Viti corpus ab Arnesti fratre Pragæ allatum.

Cæsar grati-
se S. Catha-
rinæ exhi-
bet. Vide in-
frà de Caroli
arce, & S. Ca-
tharina sacra-
rio hoc l. C. 17.

Litomericensens Præpositum à Papiensibus impetrarat. Quanto honore sacrum *S. Martyris* corpus Ecclesiæ Pragensi sit illatum, quantâque gloriâ *Cæsar* novâ dignitate auctus, & Bohemis gratissimus Princeps, exceptus sit, ad historiam *Arnesti* non facit, & ab *Hageko* narratum est. Non multi abierant dies: *S. Catharina* Templum, addito Virginum *Ordinis S. Augustini* Cœnobio, jubet *Cæsar* inchoari; primum ipse cum *Arnesto* lapidem in tam sanctum opus jecit, brevique multitudine & diligentia operarum, & Templum, & Cœnobium stetit.

Notæ in Caput XIV.

Boleslavia
Centrum &
umbilicus
Bohemie,

Boleslaviam Veterem. *Hanc civitatem umbilicum esse Bohemia, & cum figurâ circulari sit Bohemia, Centri vicem obtinere, Stransky affirmat. Dederit id fortasse loco natali, nam Zapæ non ita Boleslaviâ procul natus est, quem pagum & domum natalem non ignobilis historici nuper accessi. Quanquam etiam auctoritate tueri se Stranskyus potest: ostenditur hodieq, a senibus Boleslaviæ Veteris fossa propè Templum S. Wenceslai sita, quam centrum Bohemie veteres appellarunt. Hinc arguari licet, Beatissimam DEI Matrem Boleslaviensem & S. Wenceslaum, Centrum Bohemie occupasse, & ad eorum gloriam totam Bohemia Pietatem referri debere.*

An Arnestus
Hymni de
S. Wences-
lao sit au-
thor.

Cæthenus Ha-
gecio vetustior
historicus Ar-
nestum hujus
hymni nomi-
navit autho-
rem.

Hymnum Arnestum scripsisse. Scio Wenceslaum Hagecium, hujus hymni authorem, non Arnestum, sed successorem ejus Joannem nominasse. Sed apud me hoc loco Hagecij fides vacillat, tum quòd ille in Arnesti rebus notandis negligentius versatus est (ut deinde clarissime ostendam) tum quòd plura alia, qua Arnesto tribuenda erant, eidem Joanni adscripsit, tum deniq, quòd Cæthenus diligentissimus, & vetustior historicus, cum alia propè omnia de Arnesto praterierit, unum illud quasi certissimum in ejus obitu narraverit. Rem in medio relinquo: potuit hymnum ab Arnesto compositum successor ejus propositis pramijs evulgare, atq, ita concilia-
buntur

buntur historici. Sed Ferdinandum III. ut dixi, non semel observavimus, cum is hymnus in Ecclesia Pragenſi caneretur, proferre caput e Regia illa ſua ſede, approbantem capite, laudantem, atq; etiam, quantum vulgus videre poterat, cantum adjuvantem. Regum etiam minima actiones diligenter notantur, & populus mille oculos habere cupit, ut cor Regis poſſit intueri. Tam charus verò Bohemis hodièq; hic, de quo loquimur, hymnus eſt, ut ad eum quotidie in Templo canendum, perpetuis cenſibus quibusdam in Templis Muſicos antiquitas obligarit.

Vulgus Bohemorum Muſicæ addiſſimū.

Cantibus Bohemiz populus miris e capitur.

Id hodièq; videmus & audimus. Majores noſtri etiam praelia cum cantu inchoabant, illo ſcilicet quem S. Adalbertus composuerat: Hoſpodjine pomilug ny r̄. Cantuum Eccleſiaſticorum venuſtate, & textus ipſius ſanctitate, multas gentes provocare poſſumus. Nimirum ex SS. Patribus, ut facile eſt intelligere, à ſanctis Bohemiæ Epiſcopis & Archiepiſcopis, ac præcipuè à Canonicis Eccleſia Pragenſis pleniꝝ contexti, & compoſiti ſunt. Nuper cum Bibliothecam quandam Manuſcriptorum excuterem, inveni librum Proſarum, & Cantuum Eccleſiæ Pragenſis, antiquiſſimo ſcriptura genere exaratum, in quo latina primum Proſæ, cum notis Muſicis, deinde etiam Bohemica leguntur, eodem proſus Tono, & Melodiâ, quâ hodie utimur, eodẽ contextu, iſdemq; ſententijs, niſi quòd Bohemica clariora & ſignificantiora ſunt, & pluribus verſibus conſtant. Citantur aliquando in marginibus SS. PP. unde cantus decerpti ſunt, ut S. Gregorius & Bernardus. Inter illos gratiſſimi illi vulgi auribus cantus leguntur. Naſtal nám Den weſelſ. Angelowé gſau ſpivoli. Oméno Boſſi meliké. Narodil ſe Kr̄ſtus Pán. Na Boſſi Narodeni. Co tu ſtoe gite. In dolci Jubilo. Wſtalt geſtřeto Echvile. Plurèſq; alij ex Proſis ferè & Sequentijs, ut tum vocabant, Eccleſiæ Pragenſis conſecti.

Joannes de Wlaſſim. Dignus hic Praſul, qui poſt Arneſtum nominetur. Certè omnes honores, quos Arneſto deſtinarat Pontifex, eo mortuo ſuper Joannem deniq; ceciderunt. Vitam ejus laudatiſſimam Auguſtinus Moravus, & Pontanus breviter deſcripſerunt.

B b 3 Arac-

Arnestum Avenionem præmissum. *Inveni*

ms. *msper* (quod in magna felicitatis parte repono) inter veteris bibliothecæ quisquilias, Fidei publicæ litteras, (ut nunc vocamus, saluum conductum) quas Carolus Cæsar Arnesto suo per Germaniam proficiscenti hoc ipso tempore dedit, ex quibus Arnesti in Galliam legatio confirmatur; eas in antiquitatis honorem, nè verbo immutato, recitare placet.

Karolus IV. Divinâ favente
clementiâ Romanorum Rex semper
Augustus; & Bohemiæ Rex.

Quia Venerabilem Arnestum, sanctæ Pragensis Ecclesiæ Archiepiscopum, Principem, Consiliarium, & devotum nostrum dilectum, in arduis legationibus & negotijs, Nostrum, & Sacri Rom: Imperij honorem concernentibus, deliberato & provido præcedente consilio, dirigimus in præsentem. Idcirco devotionem Tuam affectuosè requirimus & hortamur, quatenus supradicto Nostro Principi, & ejus Comitivæ, tam in securitate conductûs, quàm in alijs, quæ desideraverit ad Nostrum & Sacri Imperij honorem præcipuum, benevolam velitis & debeatis ostendere voluntatem. Datum Pragæ, Regnorum nostrorum Anno septimo, die 13. Mensis Maij.

Hacten-